

Հղումային ուղեցույց:

TR CU 013/2011-ի պահանջները նավթամթերքի ներմուծման համար Հայաստանի Հանրապետություն

Պատրաստված է Sicosa Energy ռեսուրսների հրատարակման համար

Ներածություն

TR CU 013/2011 (Մաքսային միության տեխնիկական կանոնակարգ) պարտադիր կարգավորող փաստաթուղթ է, որը կիրառվում է Եվրասիական տնտեսական միության (EAEU) տարածքում, որի անդամ է Հայաստանը: Այս կանոնակարգը սահմանում է միասնական պահանջներ միասնական մաքսային տարածքում շուկայահանվող բոլոր տեսակի նավթամթերքի անվտանգության, որակի և շրջակա միջավայրի համապատասխանության համար:

- **Հայաստանում ուժի մեջ մտնելու ամսաթիվը`** 2015 թ. ապրիլի 14 (Մաքսային միության տեխնիկական կանոնակարգի ՀԱՀ ներդրման ընթացակարգը).
- **Ներկայիս կարգավիճակը`** բոլոր անցումային ժամկետները ավարտվել են: 2016 թ. դեկտեմբերի 31-ից սկսած` Հայաստանի տարածքում արգելվում է K3 և K4 դասի վառելիքի շրջանառությունը:

Կարելոր կանոն. Հայաստանում ներմուծելիս նավթամթերքի բոլոր խմբաքանակները պետք է վկայագրված լինեն **միայն K5 (Euro 5)** շրջակա միջավայրի դասին համապատասխան:

TR CU 013/2011-ի կիրառման ոլորտ

Տեխնիկական կանոնակարգը տարածվում է հետևյալ տեսակի նավթամթերքների վրա:

- **Սոթորային բենզին** (AI-80, AI-92, AI-95, AI-98)
- **Օդանավային բենզին** (պիստոնային շարժիչների համար)
- **Դիզելառեզին** (ամառային, բազմաֆունկցիոնալ, ձմեռային)
- Գյուղատնտեսական և ճանապարհային ոչ լիտող մեքենաների համար նախատեսված **դիզելառեզին**
- **Ծովային վառելիք** (դիստիլացված և մնացորդային)
- **Օդանավային կերոսին** (ռեակտիվ շարժիչների վառելիք — Jet A, Jet A-1)
- **Վառելիքային յուղ** (կաթսայական կայանների վառելիք)

Վառելիք` շրջակա միջավայրի դասերի համար

Կանոնակարգը նախատեսում է չորս շրջակա միջավայրի դասեր` ըստ ծծմբի պարունակության: Խնդրում ենք նկատի ունենալ ներկայիս սահմանափակումները Հայաստանում`

Դաս	Սուլֆուրի պարունակությունը (առավելագույնը, մգ/կգ)	Վիճակը Հայաստանում
K2	500	✗ Արգելված է 2013 թվականից
C3	50	✗ արգելված է 2016 թ. դեկտեմբերի 31-ից
K4	50 → 10	✗ Արգելված է 2016 թ. դեկտեմբերի 31-ից
K5	10	✓ Պարտադիր

Տեխնիկական և շահագործման կատարողականության պահանջներ (K5 դաս)

Բենզին

Պարամետր	Միավոր	Ստանդարտ	Թեստավորման մեթոդ
Օկտանային թիվ (իզո-օկտանի մեթոդ)	միավորներ	80, 92, 95, 98	GOST 511 / EN ISO 5163
Խտություն՝ 15 °C-ում	կգ/մ ³	720–775	GOST 2084 / EN ISO 3104
Հագեցած գոլորշու ճնշում	kPa	45–60	GOST 1756 / EN ISO 4953
Մասնաբաժնային կազմ	°C	70–100% դիստիլացվում է 200–280 °C ջերմաստիճանային միջակայքում	GOST 2177 / EN ISO 3405
Շաղախման ջերմաստիճան	°C	ոչ ավելի քան 215	Ըստ GOST 2177
Ավանդ մնացորդ եռացմանց հետո	ծավալային %	ոչ ավելի քան 1.5	GOST 1769 / EN ISO 3734
Բենզոլի	ծավալային %	ոչ ավելի քան 1.0	EN 238 / GOST R

Պարամետր	Միավոր	Ստանդարտ	Թեստավորման մեթոդ
պարունակությունը			51866
Արոմատիկ հիդրածխածնի պարունակությունը	ծավալային %	ոչ ավելի քան 42	EN 12916 / GOST R 51866
Օլեֆինների պարունակությունը	ծավալային %	ոչ ավելի քան 21	EN 14143
Սուլֆուրի գանգավածային բաժինը (K5)	մգ/կգ	ոչ ավելի քան 10	EN ISO 20846 / GOST 32514
Ցմակի պարունակությունը	մգ/լ	0 (արգելված է)	EN 12458
Երկաթի և մանգանի պարունակությունը	մգ/լ	0 (թույլատրելի չէ)	EN 12058 / EN 12057
Պղնձե թիթեղի կոռոզիա	միավորներ	1	GOST 6377 / EN ISO 2160
Օքսիդացման հակվածություն 100 °C-ում	մգ/100 սմ ³	ոչ ավելի քան 6	GOST 2784 / EN ISO 7525
Մեխանիկական խառնուրդների և ջրի պարունակությունը	—	չկա	GOST 6217 / EN ISO 6614

Դիզվառելիք

Ամառային դիզվառելիք (DT-S)

Պարամետր	Միավոր	Ստանդարտ	Փորձարկման մեթոդ
ցետանային թիվ	միավորներ	ոչ պակաս 51-ից	EN ISO 5165 / GOST 3122
խտություն 15 °C-ում	կգ/մ ³	820–845	GOST 2084 / EN ISO 3104
Թանձրություն 40 °C-ում	մմ ² /վրկ	2.0–4.5	GOST 33 / EN ISO 3104
Մառախուղային կետ	°C	ոչ բարձր +5-ից	GOST 5066 / EN ISO 3015
Թափման կետ	°C	ոչ բարձր քան -5	GOST 5068 / EN ISO

Պարամետր	Միավոր	Ստանդարտ	Փորձարկման մեթոդ
			3104
Փայլման կետ	°C	ոչ ցածր +55-ից	GOST 4333 / EN ISO 2719
Սուլֆուրի զանգվածային բաժինը (K5)	մգ/կգ	ոչ ավելի քան 10	EN ISO 20846 / GOST 32514
Կոտորակային կազմը 50%	°C	245–290	GOST 2177 / EN ISO 3405
Կոտորակային կազմը 95%	°C	ոչ ավելի քան 360	GOST 2177 / EN ISO 3405
բիոբացակայման ունակություն	%	ոչ պակաս քան 90	EN 14112 / GOST 7155
Շփման դիմադրություն (HFRR, մաշվածություն)	մկմ	ոչ ավելի քան 460	EN ISO 12156
Փոլիցիկլային ածխաջրածինների պարունակությունը	զանգվածային %	ոչ ավելի քան 11	EN 12916
Մեխանիկական աղտոտիչների և ջրի պարունակությունը	—	չկա	GOST 6217 / EN ISO 4406

Ձմեռային (DT-W) և միջաշրջանային (DT-I) դիզվառելիք

Փարամետր	Միավոր	Ստանդարտ (Ձմեռ)	Ստանդարտ (միջաշրջանային)
Թանձրություն -20 °C-ում	մմ ² /վրկ	ոչ ավելի քան 5.8	—
Մառախուղային կետ	°C	ոչ բարձր -10-ից	ոչ բարձր 0-ից
Սառեցման կետ	°C	ոչ բարձր -20-ից	ոչ բարձր -10-ից

Ավիացիոն կերոսին (Jet A-1, K5 դաս)

Պարամետր	Միավոր	Ստանդարտ
Խտություն՝ 15 °C-ում	կգ/մ ³	775–840
Թանձրություն -20 °C-ում	մմ ² /վրկ	8 առավելագույնը
0 °C ջերմաստիճանում թանձրություն	մմ ² /վրկ	12 առավելագույնը
Ֆլեշ կետ	°C	ոչ ցածր քան +38
Սառեցման կետ	°C	ոչ բարձր -47-ից (Jet A-1-ի համար)
Սուլֆուրի զանգվածային բաժին (K5)	մգ/կգ	ոչ ավելի քան 10
Ստատիկ աղտոտիչների / ջրի պարունակությունը	մգ/լ	0
Թթվայնության թիվ	մգ KOH/գ	ոչ ավելի քան 0.015

Վառելիքային յուղ (K5 դաս)

Չափանիշ	Միավոր	Ստանդարտ
100 °C-ում կինեմատիկ թանձրություն	մմ ² /վրկ	5.5–24.0
Խտություն 15 °C-ում	կգ/մ ³	890 առավելագույնը
Ֆլեշ կետ	°C	ոչ պակաս քան +65
Սուլֆուրի զանգվածային մասնաբաժին (K5)	մգ/կգ	ոչ ավելի քան 10
Մեխանիկական աղտոտիչների պարունակությունը	զանգվածային տոկոս	ոչ ավելի քան 0.5
Ջրի պարունակությունը	% ծավալային	ոչ ավելի քան 1.0

ԹՈՒՂԱՏՐԵԼԻ ԽԱՎԵԼԱՆՅՈՒԹԵՐ և ԽԱՌՆՈՒՐՈՂՆԵՐ

TR CU 013/2011-ի համաձայն խավելանյութերի օգտագործմանը կիրառվում են խիստ կանոններ:

Մոտորային բեռնարկի համար՝

- Անտիօքսիդանտային խավելումներ
- Հակակոռոզիոն խավելանյութեր
- Անտիսթատիկ խավելանյութեր
- Դեպրեանտ խավելանյութեր (որոնք իջեցնում են թափվելու կետը)
- **Արգելված են՝** ծուխ, երկաթ, մանգան և դրանց միացությունները

Դիզվառելիքի համար:

- Սետանային թվի բարելավիչներ
- Հակաօքսիդանտային խավելանյութեր
- Ծծման կետի իջեցուցիչներ
- Հակակոռոզիոն խավելանյութեր
- Անտիսթատիկ խավելանյութեր
- **Արգելվում է՝** մետաղային հիմնով խավելանյութեր (բացառությամբ ≤ 24 մգ/լ պարունակությամբ հակաստատիկ խավելանյութերի)

Օդանավային կերոսինի համար:

- Հակասառեցման խավելանյութեր (դիսիպրօֆսիլիֆորմամիդ, DHDF)
- Անտիօքսիդանտային խավելանյութեր
- Անտիստատիկ խավելանյութեր
- **Արգելվում է՝** սնդիկը և այլ մետաղական աղտոտիչներ

ՆԵՐՄՈՒԾՄԱՆ ԱՎԱՐՏԱԴՊԻՐ ՓԱՍՏԱԹՂԹԵՐ

Հայաստան նավթամթերք ներմուծելիս պետք է ներկայացնել հետևյալ փաստաթղթերի հավաքածուն՝

1. Համապատասխանության հայտարարագիր (EAC) — պարտադիր

- **Ի՞նչ է դա՝** պաշտոնական փաստաթուղթ, որը հաստատում է, որ վառելիքի խմբաքանակը համապատասխանում է TR CU 013/2011 բոլոր պահանջներին:
- **Պահանջներ:** Տրամադրվում է խմբաքանակը շրջանառության մեջ մտցնելուց առաջ, գրանցվում է Միասնական ԵՍՍՄ ռեգիստրում, կրում է EAC լոգոն, վավեր է 1-ից 3 տարի՝ խմբաքանակների շարքի համար:

- **Տրամադրվում է՝** վառելիքի արտադրողի, հավատարմագրված լաբորատորիաների կամ արտադրողի լիազոր ներկայացուցիչների **կողմից:**
- 2. **Որակի սերտիֆիկատ — պարտադիր է յուրաքանչյուր խմբաքանակի համար**
 - Վառելիքի անվանումը և տեսակը (օրինակ՝ «AI-95-K5 բենզին»):
 - Շրջակա միջավայրի դասը — **պետք է լինի K5.**
 - Արտադրողի անվանումը և տվյալները, խմբաքանակի/լոտի համարը, արտադրման ամսաթիվը:
 - Թեստերի արդյունքներ **ԲՈԼՈՐ ՑՈՒԿԱՆԻՇՆԵՐԻ ՅԱՄԱՐ** (սուլֆուր՝ առավելագույնը 10 մգ/կգ, օկտան/ցետան թիվ և այլն):
 - Համապատասխանության միասնական նշան (EAC), համապատասխանության հայտարարագրի համարը և ամսաթիվը:
 - *Կարևոր է. սերտիֆիկատը պետք է ֆիզիկապես ուղեկցի խմբաքանակը մինչև վերջնական օգտվողին:*
- 3. **Համապատասխանության վկայական — երբ պահանջվում է**
 - Կարող է պահանջվել նոր մատակարարից առաջին խմբաքանակների համար, վառելիքի կազմի փոփոխության դեպքում կամ մաքսային պահանջով:

Հայաստանում վառելիքի ներմուծման ընթացակարգ

1. **Մատակարարի հետ փաստաթղթերի ստուգում՝** խնդրել EAC հայտարարագրի և որակի սերտիֆիկատի պատճեն: համոզվել, որ վառելիքը դասակարգված է K5 և ծծմբի պարունակությունը չի գերազանցում 10 մգ/կգ:
2. **Մաքսային ընթացակարգեր՝** մաքսային հայտարարագիր ներկայացնելը, բնօրինակ փաստաթղթերի տրամադրումը, բեռի հևարավոր ֆիզիկական զննություն:
3. **Կոնտրոլային վերլուծություն (պահանջի դեպքում).** Մաքսատունը կարող է վերցնել նմուշ լաբորատոր փորձարկման համար (5–15 աշխատանքային օր, ստուգելով կարևոր պարամետրերը, հատկապես ծծումբը):
4. **Շրջանառության թույլտվություն.** Եթե արդյունքները դրական են, տրամադրվում է թույլտվության փաստաթուղթ, և առաքմանը կարելի է վաճառել:

Տուգանքներ և պատասխանատվություն

Նշում. TR CU 013/2011 պահանջներին չհամապատասխանելու դեպքում Հայաստանում կիրառվում են խիստ պատժամիջոցներ:

Խախտում	Տուգանք
K5-ից ցածր կարգի վառելիքի օգտագործում	Բեռի բռնագրավում, տուգանք մինչև 100 միլիոն դրամ
Համապատասխանության հայտարարագրի	Շրջանառության մեջ թողնելու արգելք,

Խախտում	Տուգանք
բացակայություն	տուգանք
Սուվֆորի պարունակության գերազանցում	Կոնֆիսկացիա, տուգանք, հնարավոր քրեական պատասխանատվություն
Բենզինում սնդի առկայություն	Քրեական պատասխանատվություն
Կեղծ կամ ժամկետանց փաստաթղթեր	Տուգանք + հնարավոր քրեական հետապնդում

ԵԱՏՄ-ում առաջարկվող հավատարմագրված լաբորատորիաներ

- **Ջայաստանում**՝ Ջայաստանի Ջանրապետության Տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարության փորձարկման կենտրոններ
- **Ռուսաստանի Դաշնությունում**՝ Novotest կենտրոն (Մոսկվա, Սանկտ Պետերբուրգ), VNIIS (Մոսկվա)
- **Բելառուսում**՝ «Պրովերկա» սերտիֆիկացման կենտրոն, «Բելթեստինգ» ՍՊԸ
- **Ղազախստանում**՝ KazATU, Ղազախստանի Ջանրապետության Կրթության և Գիտության նախարարություն

Ջանախակի տրվող հարցեր (FAQ)

Ջ: Կարելի՞ է ներմուծել K4 դասի դիզվառելիք:

Պ: ՈՉ: 2016 թ. դեկտեմբերի 31-ից սկսած՝ K4 դասի և ցածր կարգերի դիզվառելիքի ներմուծումը Ջայաստանում արգելված է: Բեռը կկոնֆիսկացվի:

Ջ: Ի՞նչ է K5-ում թուլյատրելի ծծմբի առավելագույն պարունակությունը?

Պ: առավելագույնը 10 մգ/կգ (կամ զանգվածի 0.001%): Սա վճռորոշ սահմանաչափն է:

Ջ: Արդյո՞ք որակի սերտիֆիկատը բավարար է առանց EAC հայտարարագրի?

Պ: ՈՉ: Երկուսն էլ պարտադիր են: Իրավական ուժ ունեցող EAC հայտարարագիր չունենալու դեպքում բեռը չի անցնի մաքսային ձևակերպում: